

Het eeuwige leven van de linde

TEKST: FRANS BOSSCHER

De linde is voor de mens de meest praktische aller bomen. Het hout is voor velerlei doeleinden geschikt. Je kunt hem in alle gewenste richtingen laten groeien. En hij blijft gewoon doorgroeien. De linde is een boom met ongekende kwaliteiten, die stokoud kan worden. En dat dwingt respect af.

Je kunt met hem doen wat je wilt, maar hij geeft het nooit op. Je kunt hem in alle mogelijke vormen dwingen, hij groeit door. Je kunt hem weghalen, maar een jaar later duikt hij toch weer op. We hebben het over de linde. Misschien wel de meest Nederlandse van alle bomen. Een boom met een ongekende veerkracht. En dat is misschien wel de belangrijkste reden voor de bewondering die bomendeskundige Bert Maes koestert voor de linde. "Net als de eik kan de linde heel oud worden; er zijn lindes van duizend jaar. Het is een boom met zo veel kracht. Hij gaat maar door. Hij heeft het eeuwige leven. En hij maakt tijdens zijn leven zoveel door. Ook dat geeft de linde iets speciaals."

Markante boom

De linde komt, zij het nog zeer schaars, in onze bossen voor. Veel bekender is hij als markante boom op het dorpsplein of als leilinde en knotlinde op boerenerven. De linde maakt al heel lang deel uit van het dagelijks leven in Europa. De Kelten en Germanen beschouwden de linde als een heilige boom; Freya, godin van de liefde en de vruchtbaarheid, zou erin wonen. Later werd de linde ook in de christelijke cultuur gekoesterd als heilige boom, vaak gewijd aan Maria. In de middeleeuwen werden rechtszaken onder de linde gehouden. De boom zou bescherming bieden tegen hekserij. Huwelijken werden onder de linde ingezegend.

De Kozakkenlinde bij Diepenveen FOTO: FRANS BOSSCHER

De dikste van Overijssel staat bij Diepenveen

De dikste linde van Overijssel is de Kozakkenlinde op de IJsseldijk bij Diepenveen. Deze Hollandse linde, een kruising van een winterlinde en een zomerlinde, heeft een stamomtrek van 630 centimeter. Hij is vermoedelijk geplant in de achttiende eeuw, maar wordt in verband gebracht met de plek waar in 1813 Kozakken gelegerd waren om Deventer van de Fransen te bevrijden. De boom is enkele jaren geleden ingrijpend gesnoeid, omdat hij uit elkaar dreigde te scheuren. Daardoor is hij in hoogte gehalveerd tot een meter of twaalf. De dikste linde van Nederland staat in Sambeek op de grens van Noord-Brabant en Noord-Limburg. Het gaat om een Hollandse linde met een stamomtrek van bijna acht meter. De boom is naar schatting 400 jaar oud. De linde van Heede, in Duitsland net over de grens bij Ter Apel, is vermoedelijk de dikste van Europa. Deze zomerlinde heeft een omtrek van ruim zeventien meter en is achthonderd tot duizend jaar oud.

De dikste van Europa

En tot op de dag van vandaag wordt de linde aangeplant als herdenkingsboom, bijvoorbeeld na oorlogen of bij de geboorte van een koningskind. Zo is na de geboorte van prinses Amalia, zes jaar geleden, in 260 gemeenten een linde geplant. Waarom heeft de linde al die eeuwen zo'n grote rol gespeeld? Er wordt wel een relatie gelegd met de vorm van het blad: een hartje. Maar Bert Maes vermoedt dat de reden heel praktisch is: de linde is een erg bruikbare boom. "Je kunt hem snoeien in alle gewenste vormen. In de landen rondom de Middellandse Zee doen ze dat met moerbeien en plataan. Op de dorpspleinen fungeren die bomen als grote parasols. In onze streken is daar de linde voor

gekozen. Voor de pleinen, maar ook voor de erven. Leilindes kun je zo snoeien dat ze weinig ruimte innemen en tegelijkertijd heel functioneel zijn. 's Zomers houden ze zon buiten, 's winters laten ze de zon weer binnen. Ik ken geen andere boom met die kwaliteiten." De linde kende meer praktische toepassingen: de bladeren fungeerden als wintervoeding voor het vee, het zachte hout leende zich goed voor houtsnijwerk, borden en bestek, van de vezels in de bast werd touw gemaakt, de bloesem was een royale bron van honing en van de bladeren werd geneeskrachtige thee gemaakt.

Vruchtbare grond

Als boom in onze directe leefomgeving gaat het redelijk goed met de linde, zegt Maes. "De belangstelling voor de linde als snoeiboom neemt wel weer toe. Dat komt onder meer door stadsmensen die buiten gaan wonen en leilindes op het erf willen vanwege het authentieke karakter. Je ziet ook overal buxusheggen en hoogstamfruitbomen terugkomen." Met de linde in zijn natuurlijke omgeving gaat het een stuk minder goed. Ooit kwam de boom overal in onze streken voor. Maar toen de eerste akkerbouwers hier zeventien jaar geleden neerstreken, zijn ze lindebossen gaan kappen. Maes: "De linde is een boom die op de betere gronden groeide. Precies de gronden die de landbouw heeft ingenomen. Met als gevolg dat er niet veel over is van de oude lindebossen. Vorig jaar stuitte ik in Zuid-Limburg toevallig nog op een prachtige relict met alle boomsoorten die erbij horen, zoals eik, Spaanse aak, haagbeuk, zoet kers, berk."

Natuurlijk erfgoed

Maes voegt er meteen aan toe, dat het ook met andere bomen niet goed gaat. "Ik heb een grove berekening gemaakt: van de bomen in ons land is minder dan vijf procent autochtoon. Er zijn nog mooie relictten op de Veluwe, in Zuid-Limburg en op de Sallandse Heuvelrug. Wat we echter zien in natuurgebieden en elders zijn geïmporteerde bomen uit de Balkan, Oost-Europa en het Middellandse-Zeegebied. Ik vind dat die vijf procent best tien procent mag worden. Het gaat om ons natuurlijk erfgoed. Bomen die als populatie vele duizenden jaren hebben overleefd. Ze hebben de warme middeleeuwen meegemaakt en overleefden de kleine ijstijd, sommige zelfs als individu. Die bomen zijn zeldzaam geworden. Daar moet je zuinig op zijn." Natuurorganisaties zijn echter nog nauwelijks bewust met bescherming van dit natuurlijk erfgoed bezig, constateert Maes. Het behoud van de oorspronkelijke lindes die her en der nog staan, is volgens hem niet de meest ingewikkelde klus. "De linde kan goed tegen schaduw. Het behoud van de oorspronkelijke eik en meidoorn – beide lichtminnende bomen – is veel lastiger. Het probleem met de linde is alleen

Inheemse lindes op de Lonnekerberg

Landschap Overijssel heeft onlangs op de Lonnekerberg acht hectare bos ingeplant. Naast winterlinde en haagbeuk is er ook winterlinde geplant. Daarbij is zo veel mogelijk gebruik gemaakt van inheems plantmateriaal, zegt beheerder Harry Koster. "De linde is bijna verdwenen als bosboom. Wanneer we kunnen, proberen we de boom terug te brengen. Het is een boom die goed tegen schaduw kan en een belangrijke functie heeft voor diverse insecten." De bomen worden geleverd door Bronnen, een kwekerij in Helenaveen (Oost-Brabant) die zich specialiseert in de teelt van inheemse bomen en struiken.

dat er nog maar zo weinig zijn. In Twente komt hij bijvoorbeeld nog voor in houtwallen, verspreid in het boerenland. Maar ja, hij moet maar herkend worden. En dan nog ben je afhankelijk van wat een boer ermee doet. Bij bosaanplant zouden natuurorganisaties veel bewuster oorspronkelijke bomen en struiken moeten gebruiken, waarvan de aantallen zo drastisch zijn teruggelopen."

Leilinde

FOTO: FRANS BOSSCHER

Lindebloesem

